

WWF *for a living planet®*

Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals Slott
170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00
Direkt: 08 624 74 xx
Fax: 08 85 13 29
Allmänt: info@wwf.se
henrik.waldenstrom@wwf.se
www.wwf.se

Kommunstyrelsen Stockholms stad

kommunstyrelsen@stockholm.se

RIX-remissvar.SLK@stockholm.se

KS 2020/931

Ulriksdal 12 oktober 2020

Världsnaturfonden WWFs remissvar

Handlingsprogram för biologisk mångfald i Stockholms stad

Sammanfattning

Världsnaturfonden WWF välkomnar initiativet att ta fram en handlingsplan för biologisk mångfald i Stockholm. Planen innehåller en del goda ansatser, t ex har man ett välutvecklat tänk om att motverka fragmentering och barriäreffekter och ambitionen att uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer är positiv.

Världsnaturfonden WWF anser dock att *Handlingsplanen för biologisk mångfald* blir svår att genomföra, eftersom man inte analyserar de bakomliggande faktorerna varför biologisk mångfald och friluftsliv kommer att få försämrade förutsättningar i regionen. Huvudproblemet är att man fastställer ett mål för bostadsutbyggnad på 140 000 lägenheter utan att analysera och säkra att detta är ekologiskt hållbart. WWF anser att utvecklingen av grönstruktur och ekosystemtjänster inom staden visar en negativ utveckling. Staden byggs inåt med en förtätningstrend som är helt olämplig för t ex skolor och förskolors behov av grönyta. Sveriges enda nationalstadspark – Kungliga nationalstadsparken – nämns i korthet men de värden och skyddsbehov som krävs för detta unika område saknas.

Stockholm måste få en mer aktiv *regionplan* där olika utbyggnadsbehov fördelas mellan kommunerna; bostäder, studentbostäder, kontor m m. WWF anser att denna ensidiga snabba tillväxt av några få kommuner i regionen, framförallt Stockholm, ger minskad grönska/natur, biologisk mångfald, rekreation, särskilt för invånare i Stockholms kommun. Pådrivande i denna negativa utveckling är starka byggbolag med starkt politiskt inflytande. Denna drift att centralt i regionen exploatera och investera där markvärdena är som störst gör Stockholms befolkning och biologiska mångfald till förlorare. Nedan utvecklas detta.

WWF vill ha en handlingsplan för biologisk mångfald som värderar grön stadsplanering högre. Grönområden, natur och parker kommer att vara en överlevnadsfråga med framtidens klimatförändringar. Vi anser att det är möjligt att både bygga en viss mängd bostäder och skydda och utveckla grönstruktur.

Inledning

Världsnaturfonden WWF Sverige (WWF) besvarar normalt inte lokala remisser. Men Stockholm är Sveriges huvudstad och det som planeras här berör många människor och får ofta stor effekt i övriga riket och utomlands. WWF är remissinstans i detta ärende, och blir gärna fortsättningsvis remissinstans i frågor som rör grön stadsplanering, stadens biologiska mångfald och ekosystemtjänster m m, eftersom *hållbara städer* numera är en viktig del av WWFs verksamhet. WWF har sedan 1991 drivit verksamhet rörande Kungliga nationalstadsparken/Ekoparken som i mångt och mycket handlar om biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Globala och svenska miljösmål

Citat: *Handlingsplanen anger inriktningen för arbetet med att skydda och främja biologisk mångfald inom Stockholms stad, och kommer att vara ett viktigt verktyg för att stödja stadens systematiska arbete inom detta område över tid. Samtidigt bidrar arbetet till att nå det nationella miljökvalitetsmålet. Ett rikt växt- och djurliv och, direkt eller indirekt, till flera av FN:s övriga globala hållbarhetsmål enligt Agenda 2030. Tillsammans kan vi se till att Stockholm blir en frizon för många arter och säkra att staden bidrar till det globala arbetet med att stärka den biologiska mångfalden!* (Katarina Luhr, Miljö- och klimatborgarråd)

I handlingsplanen skulle kopplingen till de nationella miljökvalitetsmålen behöva stärkas. Miljökvalitetsmålen är viktiga för att uppfylla miljöaspekten av Agenda 2030. Handlingsplanen berör fler miljökvalitetsmål än ett rikt växt- och djurliv.

Handlingsplanen genomsyras av målsättningen att undvika habitat- och artförlust. Det är förvisso positivt men tyvärr verkar man ha utgångspunkten att ökad fragmentering är oundviklig. Utgångspunkten borde vara att vända trenden för biologisk mångfald. Det krävs även högre ambition för att vara en internationell föregångare som anges som riktning i handlingsplanen.

Stockholms expansion hotar gröna värden

WWF anser att utvecklingen är oroande när det gäller minskningen av stadsgrönska och därmed biologisk mångfald och ekosystemtjänster, särskilt i större växande städer som Stockholm. WWF har ett omfattande stadsarbete med syfte att hantera att 70% av jordens befolkning 2050 kommer att bo i städer. I handlingsprogrammet står att: ”För att värna och utveckla stadens biologiska mångfald samtidigt som Stockholm växer behövs ett strategiskt arbetssätt”.

Hur ska detta ”strategiska arbetssätt” bli konkret och få effekt? Problemet är att när Stockholm ska byggas inåt, som är trenden, så ökar trycket på områden där andel grönyta är minst, nämligen innerstaden och närförorter. Problemet är att där det är mest lönsamt att exploatera och bygga för byggbolagen, där kommer man ofta i konflikt med stadens parker och grönområden. Ofta blir trenden att bygga dyrt och centralt med stor risk för konflikt med grönområden istället för billigare bostäder längre ut i regionen där markpriserna är lägre liksom risken för konflikter. Målet om 140 000 bostäder blir därför svår att uppfylla utan att viktig grönstruktur med biologisk mångfald tas i anspråk. Få större icke-gröna exploateringsområden återstår centralt, möjligen kan Bromma flygplats stå till buds, men dess framtid är oklar.

WWF anser att stockholmsregionens snabba tillväxt ger minskad grönska/natur, biologisk mångfald, rekreation, särskilt för invånare i Stockholms kommun. WWF anser att regionen måste få en mer balanserad regionplanering där olika utbyggnadsbehov fördelas mera jämnt mellan kommunerna; bostäder, studentbostäder, kontor m m.

Bostäder och biologisk mångfald är en möjlighet

WWF anser att handlingsplanen kommer att få svårt att utveckla och värna stadens biologiska mångfald. En prognos för stadens bostadsbyggnadsprogram är att detta *kommer att reducera stadens grönytor med 25 procent*. En helt annan övergripande stadsplanering är därför en förutsättning för att arbetet med att stärka den biologiska mångfalden ska lyckas. Men det kräver en övergripande strategisk grönstrukturplanering, som i dag saknas. Det borde vara handlingsplanens viktigaste mål att åstadkomma en sådan.

En av strategierna i handlingsplanen handlar om att ”Uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer”. WWF stödjer fullt ut denna ansats att integrera biologisk mångfald i fler beslut. Tyvärr listas för få processer där biologisk mångfald bör uppmärksammas. Det är just

faktiskt hänsyn till biologisk mångfald i fler beslut som behövs för att på allvar stoppa förlusten av biologisk mångfald.

Det kräver också ett mycket klart uppdrag till miljöförvaltningen att tydliggöra konflikter när de uppstår. Detta för att andra alternativ ska kunna väljas. I dagsläget brister det och det finns flertal exempel på där kommunens miljöförvaltning borde uppmärksammat värdefull natur och grön infrastruktur i samband med yttranden över kommunens detaljplaner, men inte gjort detta. Det är tveksamt om tillväxt enligt planerad nybyggnadstakt är förenligt med hållbar stad. Handlingsplanen borde ta upp de största drivkrafterna bakom förlust av biologisk mångfald både direkta och indirekta.

Grönstrukturplan

För att göra arbetet med biologisk mångfald verksamt måste all planering börja på en övergripande nivå. Stockholm stad bör anta en *grönstrukturplan*, som har förutsättningar att stärka den biologiska mångfalden inom stadens gränser för att driva en trovärdig politik för biologisk mångfald. En sådan plan måste givetvis utarbetas i samarbete med kringliggande kommuner för att vara realistisk beträffande värdekärnor och spridningsvägar. Endast på detta sätt blir det möjligt att göra behövliga strategiska miljöbedömningar av hur den gröna infrastrukturen kommer att påverkas av planerat byggande. Så görs inte i dag.

Innovativt arbete

Det krävs innovativt tänk för att vända trenden för biologisk mångfald i Stockholm stad. Det kan handla om att utveckla fler gröna tak och väggar, gröna innegårdar och att göra om triviala grönytor som gräsmattor till ytor för biologisk mångfald. I handlingsplanen nämns att man ska uppmuntra skötsel för att gynna biologisk mångfald även på privata markägares trädgårdar. Det är ett välkommet förslag och är en typ av innovativt arbete med grönytor som vi skulle vilja se mer av. Ett annat exempel som man skulle kunna utveckla är att utveckla naturvårdande skötsel av infrastrukturmiljöer som vägkanter, järnvägsspår, banvallar, hamnar mm kan hysa en hög biologisk mångfald.

Naturvärdena förändras snabbt och försämras. Det finns skogsmiljöer som nu, år 2018, inte har höga naturvärden, men som har förutsättningar att få det om 50-100 år. Sådana miljöer måste också sparas för att det ska bli möjligt att stärka den gröna infrastrukturen och därmed utveckla den biologiska mångfalden i Stockholms stad.

Ekodukter krävs för att stärka den biologiska mångfalden

Positivt att man har ett sammanhängande tänk om att motverka fragmentering och barriäreffekter t ex lyfts ekodukter som en viktig åtgärd. Ekodukter är ett sätt att öka spridningsmöjligheterna för växter, djur och människor. Storstaden har fragmenterat landskapet och konnektiviteten mellan olika gröna områden störs av många stora vägar, ibland omgivna av viltstängsel för att ytterligare försvåra djurs rörelser, och järnvägar. Ekodukter skulle även fylla en funktion för att göra många områden mer lättillgängliga för mänskliga besökare.

Kungliga nationalstadsparken

Sveriges enda nationalstadspark och världens första – Kungliga nationalstadsparken – nämns i korthet, men de värden och skyddsbehov som krävs för detta unika område förbigås helt. Snarare är det så att detta unika område är under starkt tryck och extra utsatt för exploateringsplaner.

Därför blir Nationalstadsparken mer som reservmark för bebyggelse snarare än ett framstående exempel på grön hållbar stadsplanering. Kungliga nationalstadsparken (Ekoparken) som i år fyller 25 år är ett unikt landskap i en storstad och har stora värden för kulturmiljö, rekreation/hälsa, biologisk mångfald och ekosystemtjänster som t ex resiliens mot klimatförändringar. Detta är inte belyst i handlingsplanen.

Övriga synpunkter

- Handlingsplanen måste mycket kraftfullare inventera, värdera och skydda den kvarvarande grönstrukturen i parker och natur i hela kommunen. För att staden ska säkerställa att värdefulla områden bevaras för framtiden måste fler områden få ett formellt skydd, lämpligen som natur-

eller kulturresevat. Det saknas konkreta mål för att öka skydd av natur, restaurering, hållbart brukande. Det borde ingå i de fem strategierna och det skulle vara positivt med mätbara mål. Handlingsplanen är inte konkretiserad i vilka områden exakt som bör prioriteras för naturvård.

- De tio gröna kilarna i Stockholms län är en grön struktur som finns och som är relativt väldokumenterad. Den är en självklar struktur att utgå ifrån och bygga vidare på. Region Stockholm har gjort en utredning om de svaga sambanden i kilarna och det är ett bra ställe att börja arbetet med att stärka den gröna infrastrukturen och den biologiska mångfalden i länet. Bl.a. Stockholms och Järfälla kommuner gör tvärtom och bygger igen Järvakilen stegvis. Handlingsplanen bör säkra det som återstår av de gröna kilarna lämpligen i form av naturresevat.

- Staden bör ge extra resurser för att stärka miljöövervakningen av biologisk mångfald. Förekomsten av arter är i dag bristfälligt karterad, ännu sämre är kunskapen om utvecklingen av biologisk mångfald. Att arbeta utan mått på biologisk mångfald och en klar uppfattning om arters förekomst är en stor brist. Miljöövervakning av biologisk mångfald krävs för att kunna följa om vi har den gröna infrastruktur som krävs för att långsiktigt kunna upprätthålla biologisk mångfald och ekosystemtjänster i landskapet.

- Det saknas konkreta förslag om att kartera/främja ekosystemtjänster. Det är viktigt att värdera ekosystemtjänster i tätortsnära natur – inte minst för klimaresiliens.

- Ekologisk kompensation nämns i handlingsprogrammet, men det specificeras inte hur det ska genomföras. Viktigt att det genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

- Det är positivt att insatser mot invasiva arter, buller och ljusföroreningar tas upp. Dessa utmaningar för biologisk mångfald förbises ofta.

- Det är mycket positivt att man kopplar ihop biologisk mångfald med konsumtion. Det är ett bra första steg men framöver ser vi gärna att det utvecklas till att inte endast beröra offentlig upphandling, utan även påverkan på kommuninvånarnas konsumtion. När det gäller målen om att köpa in livsmedel som gynnar biologisk mångfald så är de inte konkreta. Det anges bara att "andelen ska öka" – inte med hur mycket. Flera andra kommuner har procentmål.

- Strandmiljöer är redan idag i Stockholm hårt exploaterade och ett starkt strandskydd är viktigt för att bevara biologisk mångfald.

- Staden bör verka för att grön infrastruktur ska planeras på samma sätt som annan infrastruktur. Dvs. att i PBL och annan lagstiftning ska grön infrastruktur jämföras med annan infrastruktur, såsom väg- och spårinfrastruktur, energiförsörjning, vatten- och avlopp m.m.

- Staden bör åläggas att göra spridningsanalyser för olika habitatnätverk. Särskilt viktigt är att göra detta för de områden som är utpekade som svaga, gröna samband. Kvalitetsmått måste utvecklas för spridningsvägar. Kvalitetsmått ska avspeglar olika arters behov av grönstruktur.

- Inför all planering ska naturvärdesinventeringar göras. Det betyder t.ex. att i underlag för beslut om programutredningar ska det finnas med en naturvärdesinventering.

- Generellt har *säkerhetsavverkningar* av äldre grova träd blivit ett allt större problem i Stockholms kommun. Ofta överdrivs risker med träd jämfört med andra risker i en storstad.

- Ökade resurser är en förutsättning för att handlingsplanen ska realiseras.

För Världsnaturfonden

Vicki Lee Wallgren
Avdelningschef, Skog & Arter

Henrik Waldenström
Sakkunnig, grönare städer